

Pravno uređenje odnosa proizvođača fonograma i umjetnika izvođača na internetu

Švaco, Lorena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:059863>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Katedra za građansko pravo

**PRAVNO UREĐENJE ODNOSA PROIZVOĐAČA FONOGRAMA I
UMJETNIKA IZVOĐAČA NA INTERNETU**

Lorena Švaco

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Romana Matanovac Vučković

Zagreb, siječanj 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Lorena Švaco, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima od onih navedenih u radu.

Lorena Švaco

SAŽETAK

Potreba za zaštitom umjetnika izvođača i autora prepoznata je još 2015. godine na nivou Europske unije, međutim, zbog brojnih kontroverza koje su joj prethodile, Direktiva 2019/790 o autorskim prarodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu donesena je tek 7. lipnja 2019. godine. Umjetnici izvođači su slabija strana pri zaključivanju ugovora s proizvođačima fonograma te je stoga potrebno pronaći odgovarajuće mjere kojima će se omogućiti ravnopravnost stranaka. Državama članicama ostavljen je širok krug mogućnosti za implementaciju navedene Direktive. U Hrvatskoj se implementacija Direktive ostvarila donošenjem Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima 2021. godine. Zakonodavac je imao težak zadatak jer su se u procesu donošenja Zakona javile dvije strane sa potpuno oprečnim stajalištima. Balansirajući stajališta udruga izvođača i udruga proizvođača fonograma zakonodavac je pružio prednost ugovornoj slobodi, sporazumu između izvođača i proizvođača fonograma, a tek u slučaju kada nije moguće riješiti odnose između ovih strana sporazumom tada je ostavio mogućnost kolektivnog ostvarivanja prava.

KLJUČNE RIJEČI: umjetnici izvođači, proizvođači fonograma, Direktiva 2019/790, glazbene umjetničke izvedbe na internetu, implementacija direktive, retroaktivnost

SUMMARY

The need for the protection of performers and authors was recognized as early as 2015 at the level of the European Union, however, due to numerous controversies that surrounding it, Directive 2019/790 on copyright in the single digital market was only adopted on June 7, 2019. Performing artists are the weaker party when concluding contracts with producers of phonograms and therefore it is necessary to find appropriate measures that will enable the parties to be equal. Member States are left with a wide range of options for implementing the said Directive. In Croatia, the Directive was implemented with the adoption of the Law on Copyright and Related Rights in 2021. The legislator had a difficult task because in the process of passing the Law, two parties came forward with completely opposite points of view. Balancing the views coming from associations of performers and associations of producers of phonograms, the legislator gave priority to contractual freedom, an agreement between performers and producers of phonograms and only in the case when it is not possible to resolve the relations between these parties by agreement, he left the possibility of collective exercise of rights.

KEYWORDS: performing artists, producers of phonograms, Directive 2019/790, musical artistic performances on the Internet, implementation of the Directive, retroactivity

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DIREKTIVA 2019/790 O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA NA JEDINSTVENOM DIGITALNOM TRŽIŠTU	2
2.1. Načelo odgovarajuće i razmjerne naknade	5
2.2. Obaveza transparentnosti	6
2.3. Mehanizam za prilagodbu ugovora.....	7
2.4. Postupak alternativnog rješavanja sporova	7
2.5. Pravo na opoziv.....	8
2.6. Zajedničke i završne odredbe.....	8
3. DONOŠENJE ZAKONA IZ 2021. GODINE	9
3.1. e-Savjetovanje.....	13
3.2. Prijedlog Zakona.....	18
4. KONAČAN PRIJEDLOG ZAKONA i IMPLEMENTACIJA DIREKTIVE	21
5. PROBLEMI NAKON DONOŠENJA ZAKONA	23
5.1. Pitanje retroaktivnosti	24
6. ZAKLJUČAK	28
7. LITERATURA	30

1. UVOD

Eksplozivnim razvojem tehnologije u 21. stoljeću promijenio se i način na koji ljudi gledaju filmove, čitaju knjige i slušaju glazbu. Nekad je bilo potrebno nabaviti fizičku kopiju na kojoj je fiksirano djelo, dok se danas sve više potrošači okreću digitalnim servisima poput Netflix, HBO maxa, Apple Musica, Deezer ili Spotifyja koji pružaju usluge takozvanog „streaminga“ odnosno internetskog prijenosa. Svjetska se publika gotovo u potpunosti okrenula „streamanju“ glazbe te se CD-ovi sve rjeđe kupuju. Samo u prvoj polovici ove godine u svijetu je na ovaj način poslušano 1,6 bilijuna (1.600.000.000.000) pjesama, dok je na platformama za „streamanje“ već dostupno preko 90 milijuna pjesama.¹ Ovakav razvoj interneta nije bilo moguće predvidjeti 90-tih godina prošlog stoljeća pa ni ugovori koje su tadašnji umjetnici izvođači sklapali najčešće nisu sadržavali nikakve odredbe o distribuciji glazbe putem interneta.

Jedan od imperativa razvoja modernog društva je zasigurno umjetničko stvaranje koje doprinosi društvenom napretku i blagostanju, ali i ekonomskom rastu. Postojanje autora i izvođača, nemoguće je bez postojanja producenata i nakladnika čiji se doprinos u najvećem djelu sastoji od ekonomske potpore. Nijedno glazbeno djelo ne može nastati bez postojanja autora, proizvođača fonograma i umjetnika izvođača, no nažalost te tri strane nemaju jednaku pregovaračku snagu pri sklapanju ugovora koji reguliraju njihove odnose. Kako bi se poboljšao položaj slabijih strana u ovim ugovornim odnosima, autora i izvođača, donesena je Direktiva 2019/790 na nivou Europske unije. U trećem poglavlju navedene Direktive navedeni su minimalni standardi zaštite koju države članice trebaju prenijeti u svoja zakonodavstva. Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima² koji je stupio na snagu 22.10.2021. godine hrvatski zakonodavac je preuzeo odredbe Direktive 2019/790 i Direktive 2019/789. Međutim, usvajanju ovog Zakona prethodile su mnoge polemike koje se i njegovim stupanjem na snagu nastavljaju. Posebice se postavlja pitanje odnosa umjetnika izvođača i proizvođača fonograma vezano uz iskorištavanje glazbenih umjetničkih izvedbi na internetu. Ovaj rad će se osvrnuti na uređenje ovog područja u zakonodavstvu Europske unije, odnosno u Direktivi 2019/790, rasprave koje su prethodile donošenju Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, konačnom zakonskom uređenju te problemima koji su ostali aktualni i nakon donošenja Zakona.

¹ Službena stranica Hrvatske diskografske udruge, <https://hdu.hr/category/novosti/> (datum pristupa: 20.10.2022.)

² Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, NN 111/21 (dalje: ZAPSP, NN 111/21)

2. DIREKTIVA 2019/790 O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA NA JEDINSTVENOM DIGITALNOM TRŽIŠTU

Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta u Europskoj uniji donesena je u svibnju 2015. godine te su kao glavna područja u kojima je potrebno djelovanje istaknuta – „podatkovno gospodarstvo, kibersigurnost i internetske platforme.“³ No kako su usvajanju Direktive 2019/790 prethodile brojne kontroverze, pregovori raznih interesnih skupina kao i lobiranja tehnoloških divova poput Googlea i Facebooka ona je stupila na snagu tek 7. lipnja 2019. godine.⁴ Jedna od prijelomnih tema zbog koje je odgađano donošenje Direktive je upravo pitanje uređenja naknada u ugovorima u iskorištavanju sklopljenima s autorima i izvođačima. Razlog zašto je ova tema relevantna je upravo položaj autora i izvođača pri sklapanju ugovora s proizvođačima fonograma. Autori i izvođači se smatraju slabijom stranom budući da imaju manje resurse na raspolaganju, a time i smanjene mogućnosti pregovora.⁵ Brojni zakonodavci, pa tako i europski uvidjeli su ovu neravnopravnost stranaka pri sklapanju ugovora pa su unijeli posebne odredbe u svoja zakonodavstva kojima interveniraju u ugovorni odnos kako bi zaštitili autore i izvođače.⁶ Ovaj skup pravila se naziva „autorsko ugovorno pravo“ te ga autori poput profesora Gerharda Schrickera uspoređuju s radnim odnosima upravo zbog neravnopravnosti stranaka koje sklapaju ove ugovore te potrebi da zakonodavac pravnim pravilima zaštiti slabiju stranku.⁷

Unatoč važnosti postojanja regulacije odnosa između ovih stranaka, „autorsko ugovorno pravo“ bilo je dugo zanemareno na razini Europske unije gdje se više pozornosti posvetilo isključivim pravima, njihovoj zaštiti i provedbi.⁸ Upravo iz tog razloga na razini Europske unije postojao je velik broj rješenja koja su se razlikovala između država članica. Uzimajući u obzir digitalnu revoluciju i promjenu ponašanja potrošača, Europske institucije posvetile su ozbiljan napor kako bi prilagodile pravni okvir autorskog prava novonastaloj situaciji i problemima koje je ona

³ Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta: – preispitivanje na sredini provedbenog razdoblja, https://eur-lex.europa.eu/content/news/digital_market.html?locale=hr (datum pristupa: 20.10.2022.)

⁴ Majumdar, S.; *Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council: overhaul of European Union's copyright rules: a study*, Emerald Publishing Limited, 2020., str. 1.

⁵ Paramythiotis, Y.; *Fairness in Copyright Contract Law: Remuneration for Authors and Performers Under the Copyright in the Digital Single Market Directive*. u: Synodinou, TE., Jougoux, P., Markou, C., Prastitou-Merdi, T. (eds); *EU Internet Law in the Digital Single Market*, Springer, 2021., str. 77.

⁶ Paramythiotis, Y.; *op. cit.* u bilj. 5, str. 78.

⁷ *Ibid.*

⁸ Paramythiotis, Y.; *op. cit.* u bilj. 5, str. 79.

donijela.⁹ Prijedlog Europske komisije za Direktivu 2019/790 prošao je brojne izmjene do njenog usvajanja, čime je Direktiva zasigurno postala detaljnija i smislenija, ali ponekad su konačna rješenja ispala manje povoljna za autore i izvođače.¹⁰ Direktiva 2019/790 koja mijenja Direktive 96/9/EZ i 2001/29/EZ, smatra se proširenjem europskog autorskog prava u internetskom okruženju te je sastavni dio Jedinog digitalnog tržišta Europske unije.¹¹ Europska komisija navodi tri glavna razloga za donošenje ove Direktive: veći prekogranični pristup sadržaja na mreži, povećane opcije korištenja materijala zaštićenog autorskim pravima u edukaciji, istraživanju i kulturnoj baštini te kvalitetnije funkcioniranje tržišta s obzirom na autorska prava.¹²

Treće poglavlje Direktive 2019/790 odnosi se na pitanje naknade u ugovorima o iskorištavanju sklopljenima s autorima i izvođačima te se upravo tih šest članaka (čl. 18.-23.) bave odnosima između autora i izvođača te njihovih izdavača i producenata.¹³ Temeljni ciljevi članaka 18. – 23. su: davanje autorima i izvođačima prava na odgovarajuću i razmjernu naknadu, na informacije o iskorištavanju njihova rada/izvedbe i na mehanizme za zaštitu odnosno opoziv nepoštenog ugovora.¹⁴ Iz toga proizlazi da je zaštita autora i izvođača temeljno načelo Direktive te bi se kao takvo trebalo uzeti u obzir pri tumačenju i implementaciji Direktive u državama članicama.¹⁵ Prema mišljenju Europskog društva za autorska prava (European copyright society) zakonodavci država članica bi trebali pri implementaciji Direktive držati na umu taj glavni princip Direktive pa su sukladno tome članci 18.-22. obvezujuće prirode i ne mogu se ugovorno nadjačati, osim ako je to izričito dopušteno Direktivom, zatim, odredbe članaka se sukladno članku 26. trebaju primjenjivati i na već postojeće ugovore te naposljetku da autori i izvođači imaju pravo na jednaku razinu zaštite, ali izvođači se mogu odlučiti prihvatiti drugačiji tretman ako je to zbog posebnih okolnosti za njih bolje.¹⁶

⁹ Matanovac Vučković, R.; *Economic potential of creative and cultural content in the digital single market – challenges for the future of the copyright law in the european union* u: The legal framework for economic competitiveness, Faculty of Law University of Zagreb, 2017., str. 134.

¹⁰ Čemalović, U.; *Creativity and Ownership: Protection of Rights in Musical Works in the European Union From Digitisation to Artificial Intelligence*, 2020., str. 155.

¹¹ Majumdar, S.; *op. cit.* u bilj. 4, sr. 1.

¹² *Ibid.*

¹³ Paramythiotis, Y.; *op. cit.* u bilj. 5, str. 79.

¹⁴ The European Copyright Society; *Comment of the European Copyright Society Addressing Selected Aspects of the Implementation of Articles 18 to 22 of the Directive (EU) 2019/790 on Copyright in the Digital Single Market*, 2020., str. 132.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

Direktiva ostavlja širok prostor za kolektivne intervencije država članica kako bi se zaštitili autori i izvođači, čime su državama otvorene opcije poput kolektivnih ugovora, modela ugovora ili uvođenja kolektivnog ostvarivanja prava.¹⁷ Odluku o ovakvom načinu ostvarivanja prava treba donijeti svaki nacionalni zakonodavac uzimajući u obzir posebne okolnosti svake zemlje i sektora (poput tržišnih uvjeta i razvoja udruga za kolektivno ostvarivanje prava).¹⁸ Unatoč mogućem zadiranju u individualnu ugovornu slobodu, takvi kolektivni načini ostvarivanja prava pokazali su se korisnima u zastupanju interesa slabije ugovorne strane kao i jačanje njezine pozicije u pregovorima i provedbi ugovora.¹⁹ Iako je ovo posebno osjetljivo pitanje za unutarnje tržište, pokazalo se potrebnim uvesti kolektivno ostvarivanje kako bi se učinkovito zaštitila prava autora i izvođača, posebice njihovo pravo na naknadu.²⁰ Kao najučinkovitiji način povećanja naknade autorima i izvođačima ispostavilo se obavezno kolektivno ostvarivanje prava.²¹ Iako je kao takvo tek marginalno regulirano u pravnoj stečevini Europske Unije, obavezno kolektivno ostvarivanje prava podržalo je, pa čak i nametnulo, nekoliko direktiva.²² Direktiva 2006/115/EZ o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva u članku 5. dopušta povjeravanje ostvarivanja naknade udruzi za kolektivno ostvarivanje prava koja zastupa autore ili umjetnike izvođače²³, a istovremeno ostavlja mogućnost državama članicama da kolektivno ostvarivanje prava učine obaveznim za ostvarivanje prava na dobivanje primjerene naknade.²⁴ Sud Europske unije (CJEU) je također opravdao obavezno kolektivno ostvarivanje prava u presudi C-351/12 govoreći da se ostvarivanje prava koje dodjeljuje monopol društvu za kolektivno ostvarivanje smatra prikladnim ako je potrebno kako bi se učinkovito ostvarivala ta prava.²⁵ Treba uzeti u obzir i načelo proporcionalnosti prema kome

¹⁷ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 138.

¹⁸ Xalabarder, R.; *The Principle of Appropriate and Proportionate Remuneration for Authors and Performers in Art.18 Copyright in the Digital Single Market Directive*, 2020., str. 43.

¹⁹ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 138.

²⁰ Xalabarder, R.; *op. cit.* u bilj. 5, str. 43.

²¹ Xalabarder, R.; *op. cit.* u bilj. 5, str. 44.

²² *Ibid.*

²³ Direktiva 2006/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva (kodificirana verzija), Službeni list Europske unije L 376/28, od 12.12.2006., čl. 5. st. 3.

²⁴ Direktiva 2006/115/EZ - čl. 5. st. 4.

²⁵ C-351/12 – OSA, Presuda Suda od 27. veljače 2014. OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. protiv Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.

sloboda poslovanja mora biti uravnotežena s ciljem osiguranja pravednu naknadu autorima i izvođačima.²⁶

2.1. Načelo odgovarajuće i razmjerne naknade

Članak 18. uvodi načelo odgovarajuće i razmjerne naknade autorima, kao i izvođačima za iskorištavanje njihovih djela, što je osobito korisno jer su autori i izvođači obično u slabijem ugovornom položaju kada daju licencirati ili prenose svoja prava.²⁷ Odgovarajuće i razmjerno su dva različita elementa naknade na koju autori i izvođači imaju pravo, a time zahtijevaju i odvojeno tumačenje.²⁸ Direktiva ne sadrži definicije za ta dva izraza pa je njihova interpretacija ostavljena državama članicama, međutim uvodna izjava 73. služi kako pomoć u tumačenju ovog članka.²⁹ Navedena naknada trebala bi biti „primjerena i razmjerna stvarnoj ili potencijalnoj vrijednosti licenciranih ili prenesenih prava“³⁰, a dodatni elementi za određivanje naknade uključuju doprinos autora ili izvođača cijelom djelu, kao i ostale okolnosti slučaja poput trgovačke prakse ili stvarnog iskorištavanja djela.³¹ Izraz razmjerna je u engleskoj verziji Direktive označen s izrazom „proportionate“ pa je lagano moguće doći do krivog zaključka da se on odnosi na udio ili postotak prihoda koji proizlaze iz iskorištavanja djela.³² Međutim, u uvodnoj izjavi 73. navedeno je da u pojedinim, ali rijetkim slučajevima razmjerna naknada može biti isplaćena i kao paušalni iznos odnosno kao jednokratna isplata te da države članice trebaju definirati slučajeve u kojima će biti dozvoljena ta paušalna naknada.³³ Državama članicama je dana značajna diskrecija u pogledu implementacije ovog načela u svoje nacionalne zakone, međutim u obzir moraju uzeti načelo ugovorne slobode kao i pravičnu ravnotežu između prava i interesa stranaka.³⁴ Mehanizmi kojima se načelo može provoditi uključuju postojeće mehanizme poput kolektivnog pregovaranja i sektorskih kolektivnih ugovora.³⁵ Također, važno je za napomenuti da Direktiva ne isključuje

²⁶ Xalabarder, R.; *op. cit.* u bilj. 5, str. 44.

²⁷ Direktiva (EU) 2019/790 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o autorskom prarodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmjeni direktiva 96/9/EZ i 2001/29/EZ, Službeni list Europske unije L 130/92, od 17.5.2019. - čl. 18. st. 1.

²⁸ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 133.

²⁹ Cox, A.; *DSM Directive and fair remuneration for authors and performers*, 2020.

³⁰ Direktiva (EU) 2019/790 - uvodna izjava 73.

³¹ *Ibid.*

³² Shapiro, T.; *Remuneration Provisions in the DSM Copyright Directive and the Audiovisual Industry in the EU: The Eusive Quest for Fairness*, 2021.

³³ Direktiva (EU) 2019/790 - uvodna izjava 73.

³⁴ Direktiva (EU) 2019/790 - čl. 18. st. 2.

³⁵ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 133.

moćnost da države članice uvedu pravilo neotuđivog i neprenosivog prava na naknadu, a u tom slučaju iznimke od ovog pravila uključuju prijenos na kolektivne organizacije radi administrativnih svrha i prijenos na nasljednike u slučaju smrti.³⁶ Štoviše, u srpnju 2022. povjerenik Breton potvrdio je da „Komisija smatra da bi, u načelu, države članice mogle prenijeti članak 18. putem neotuđivog prava na naknadu”.³⁷

2.2. Obaveza transparentnosti

Članak 19. propisuje obvezu transparentnosti stranaka kojima su radovi licencirani ili na koje su autori ili izvođači prenijeli svoja prava, zahtijevajući da pruže sveobuhvatne, ažurirane i relevantne informacije o iskorištavanju radova autorima i izvođačima, čineći to barem jednom godišnje.³⁸ Informacije trebaju obuhvaćati sve načine iskorištavanja te sve relevantne prihode ostvarene na cijelom svijetu.³⁹ Relevantni prihodi obuhvaćaju ne samo očite troškove poput naknade za prodaju ili licenciranje, već i prihode od oglašavanja.⁴⁰ Također, osim prihoda važno je i detaljno navesti troškove jer oni igraju važnu ulogu u računanju naknada autora ili izvođača, a ukoliko se djela iskorištavaju zajedno s drugim djelima potrebno je navesti i pojedinosti o ukupnim prihodima te načinu izračuna udjela koji se može pripisati svakom od radova.⁴¹ Time će autori i izvođači imati pristup povećanoj razini informiranosti o iskorištavanju njihovih djela koja je potrebna kako bi nositelji prava mogli procijeniti njihovu ekonomsku vrijednost.⁴² Obaveza mora biti razmjerna i učinkovita, sukladno tome ako je administrativno opterećenje disproporcionalno u usporedbi s ostvarenim prihodima tada je ova obaveza ograničena na razinu obavijesti koja se može razumno očekivati.⁴³ U slučaju kada je doprinos autora ili izvođača neznatan u odnosu na cjelokupno djelo ili izvedbu, države članice mogu odlučiti da se ova obaveza ne primjenjuje, osim ako autor ili izvođač dokaže da mu je ta informacija potrebna kako bi mogao ostvariti svoja prava.⁴⁴ U slučaju naknadnog licenciranja, autori ili izvođači mogu tražiti i dodatne informacije od podlicenciranih stjecatelja, ako iste ne mogu dobiti od prvog ugovornog partnera.⁴⁵

³⁶ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 142.

³⁷ AEPO-ARTIS, <https://www.aepo-artis.org/policy/copyright-directive/#info> (datum pristupa: 20.10.2022.)

³⁸ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 19. st. 1.

³⁹ Direktiva (EU) 2019/790 - uvodna izjava 75.

⁴⁰ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 143.

⁴¹ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 144.

⁴² Direktiva (EU) 2019/790 - uvodna izjava 74.

⁴³ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 19. st. 3.

⁴⁴ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 19. st. 4.

⁴⁵ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 19. st. 2.

2.3. Mehanizam za prilagodbu ugovora

Članak 20. osmišljen je tako da djeluje zajedno s člankom 19. Nudi autorima i izvođačima mehanizam prilagodbe ugovora u slučajevima u kojima se „izvorno dogovorena naknada pokaže nerazmjerno niska“ u usporedbi s uspjehom njihova rada ili izvedbe, a time i s ostvarenim prihodima.⁴⁶ Određeni ugovori o iskorištavanju prava mogu biti sklopljeni na dugi niz godina, pa će ova odredba omogućiti nositeljima prava reviziju i prilagodbu postojećih ugovora u slučajevima u kojima se ispostavi da je ekonomska vrijednost znatno veća od početne procjene.⁴⁷ Ovaj mehanizam prilagodbe često se naziva „best-seller clause“ odnosno klauzula o uspjehu jer se primjenjuje u slučajevima kada se djelo pokaže uspješnijim od prvotno očekivanog.⁴⁸ Međutim, mehanizam iz članka 20. Direktive ima širi opseg primjene od „best-seller“ klauzule jer se primjenjuje u svakoj situaciji u kojoj je dogovorena naknada neadekvatna, primjerice to će biti slučaj i kada je autor ili izvođač podcijenio ekonomsku vrijednost određenog načina iskorištavanja.⁴⁹ U ocjeni je li naknada "nerazmjerno niska", u obzir se trebaju uzeti svi relevantni prihodi, uključujući i prihode od prodaje.⁵⁰

2.4. Postupak alternativnog rješavanja sporova

Prema uvodnoj izjavi 79., autori i izvođači nerijetko oklijevaju u situacijama kada trebaju ostvariti svoja prava od ugovornih partnera na sudu.⁵¹ Kao rezultat toga, od država članica se zahtijeva osiguranje da se sporovi u vezi s obvezom transparentnosti i mehanizmom prilagodbe ugovora prvo mogu podvrgnuti dobrovoljnom, alternativnom rješavanju sporova.⁵² Autori i izvođači mogu se osloniti na svoje reprezentativne organizacije da pokrenu takve postupke na njihov zahtjev.⁵³ Države članice imaju značajno diskrecijsko pravo u reguliranju funkcioniranja mehanizma alternativnog rješavanja spora, mogu uspostaviti novo ili koristiti već postojeće tijelo, ali postojanje ove metode rješavanja spora ne sprječava stranke da ostvare svoja prava pokretanjem postupka na sudu.⁵⁴

⁴⁶ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 20.

⁴⁷ Shapiro, T.; *op. cit.* u bilj. 32.

⁴⁸ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 144.

⁴⁹ The European Copyright Society; *op. cit.* u bilj. 14, str. 145.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Direktiva (EU) 2019/790 – uvodna izjava 79.

⁵² Shapiro, T.; *op. cit.* u bilj. 32.

⁵³ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 21.

⁵⁴ Direktiva (EU) 2019/790 – uvodna izjava 79.

2.5. Pravo na opoziv

Članak 22. prepoznaje potencijalni rizik s kojim se nositelji prava suočavaju prilikom potpisivanja ugovora za isključivo korištenje djela. Odredba je namijenjena kako bi u slučaju nedostatka iskorištavanja djela autori ili izvođači imali mehanizam kojim, nakon razumnog vremena, uz odgovarajuću obavijest i u određenim rokovima, mogu opozvati u potpunosti ili djelomično licenciju ili prijenos prava kada njihova djela ne budu iskorištena.⁵⁵ Kada nositelj prava prenosi svoja prava, postoji očekivanje da će njihov će se rad ili izvedba iskorištavati, u slučaju da se to ne dogodi ovim člankom dopušta će opoziv prijenosa i tako omogućuje nositeljima prava prijenos ili licenciranje svojih prava drugoj osobi.⁵⁶ Ako postoji nešto što autori ili izvođači moraju učiniti kako bi se osiguralo iskorištavanje djela, ali to nisu učinili, tada ovo pravo ne djeluje.⁵⁷ Članak 22. također predviđa određene dodatne oblike ograničenja ovog prava koje države članice mogu usvojiti implementacijom Direktive, primjerice isključenje određenih djela iz područja zaštite.

2.6. Zajedničke i završne odredbe

Članak 23. sprječava stranke da odstupe od prethodno navedenih članaka ugovornim odredbama u kojem slučaju će se sklopljeni ugovori smatrati ništetnima, time su članci 19.-22. *ius cogens* za ugovorne stranke.⁵⁸ Također ovaj članak pojašnjava da se članci 18-22 ne odnose na autore računalnog programa.⁵⁹

Članak 26. propisuje da će se Direktiva primjenjivati na sva djela zaštićena autorskim pravima i druge predmete zaštićene nacionalnim zakonom na dan ili nakon 7. lipnja 2021. godine te da neće utjecati na bilo koji akt sklopljen i prava stečena prije 7. lipnja 2021.⁶⁰ Iz navedenih odredbi moguće je izvesti zaključak da su postojeći ugovori o prijenosu ili licenciranju isključeni iz opsega članaka 18. i 20.⁶¹ Koristeći takvo tumačenje članka 26. st. 2., isključuje se primjena članaka 18. i 20. na već postojeće ugovore u cijelosti, a time bi se ovjekovječila ugovorna nepravda u slučajevima kada je trajanje ugovora o eksploataciji posebno dugo, npr. kada su prava iskorištavanja dodijeljena za cijelo vrijeme trajanja autorskog prava, stoga je razvidno da se takvim

⁵⁵ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 22.

⁵⁶ Direktiva (EU) 2019/790 – uvodna izjava 80.

⁵⁷ Shapiro, T.; *op. cit.* u bilj. 32.

⁵⁸ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 23. st. 1.

⁵⁹ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 23. st. 2.

⁶⁰ Direktiva (EU) 2019/790 – čl. 26.

⁶¹ Paramythiotis, Y.; *op. cit.* u bilj. 5, str. 93.

tumačenjem u potpunosti potkopavaju politički ciljevi Direktive.⁶² Dakle, iako članak 26. stavak 1. propisuje da će se Direktiva primjenjivati samo na poslove sklopljene 7. lipnja 2021. ili nakon tog datuma, čini se da zapravo regulira i već postojeća djela.⁶³ Nažalost, nema uvodnih izjava u Direktivi koje bi razjasnile njezinu primjenu, posebno u odnosu na odredbe u Poglavlju 3.⁶⁴ Iz određenih izjava Europske komisije, moguće je izvesti zaključak da se Komisija ne slaže s tumačenjem ovih članaka na način da se Direktiva neće primjenjivati na ugovore koji su na snazi prije 7. lipnja 2021. godine.⁶⁵ Komisija tvrdi da se izraz "zaključeni akti" odnosi na akte iskorištavanja, a ne sklopljenih sporazuma.⁶⁶

3. DONOŠENJE ZAKONA IZ 2021. GODINE

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima definira fonogram u članku 140. te navodi da se tim izrazom označuje fiksirani „zvuk izvedbe ili drugi zvukovi ili ono što predstavlja zvukove“, ali ono ne obuhvaća i fiksaciju tih zvukova u audiovizualnom obliku.⁶⁷ U njegovom nastajanju sudjeluju autori, umjetnici izvođači i proizvođači fonograma, a time svaka od tih triju strana stječe svoja prava na nastalom fonogramu.⁶⁸ Dok autori putem HDS ZAMP-a, udruge koja predstavlja autore i bavi se kolektivnim ostvarivanjem njihovih prava, zasebno ostvaruju naknadu od svojih prava na fonogramima kako od tradicionalnih medija i malih korisnika tako i od digitalnih glazbenih servisa, situacija s izvođačima i proizvođačima fonograma je nešto kompliciranija zbog naravi njihovog odnosa.⁶⁹ Izvođači i proizvođači fonograma su najlogičniji parovi te je njihova suradnja potrebna kako bi djelo nastalo, dok izvođači, kao što to naziv i sugerira izvode djelo, proizvođači fonograma pomažu u njegovom stvaranju ekonomskom potporom izvođačima.⁷⁰ Situacija vezana uz odnos umjetnika izvođača i proizvođača fonograma u Republici Hrvatskoj reflektira atmosferu u Europskoj uniji. S jedne strane tu su udruge koje se zalažu za prava umjetnika izvođača, od kojih su najaktivnije HGU (Hrvatska glazbena unija) i HUZIP (Hrvatska

⁶² Paramythiotis, Y.; *op. cit.* u bilj. 5, str. 94.

⁶³ Shapiro, T.; *op. cit.* u bilj. 32.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, NN 111/21 – čl. 140. st. 1.

⁶⁸ HGU vs. HDU – Nikša Bratoš: Izvođači su godinama zakinuti!, <https://mixer.hr/glazba/glazbena-industrija/hgu-vs-hdu-niksa-bratos-izvodaci-su-godinama-zakinuti/> (datum pristupa: 20.10.2022.)

⁶⁹ Izvođačka prava na internetu, <https://www.huzip.hr/hr/novosti/izvodacka-prava-na-internetu> (datum pristupa: 20.10.2022.)

⁷⁰ MAKK 2021. – što smo naučili, gdje smo sada i gdje ćemo biti?, <https://glazba.hr/vijesti/vijesti-plus/makk-2021-sto-smo-naucili-gdje-smo-sada-i-gdje-cemo-bit/> (datum pristupa: 20.10.2022.)

udruga za zaštitu izvođačkih prava), dok se za prava proizvođača fonograma ponajviše zalažu HDU (Hrvatska diskografska udruga) te ZAPRAF (Udruga za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava). Glavni problem oko kojega su nastale nesuglasice između ovih dviju strana je pitanje prava izvođača na naknadu od digitalnih glazbenih „streaming“ servisa te načina njenog ostvarivanja.

Budući da je Europska unija donošenjem Direktive 2019/790 kao i Direktive 2019/789 unijela dubinske promjene u sustav zaštite autorskog i srodnih prava, a iste je Republika Hrvatska u obavezi implementirati u svoje zakonodavstvo, zakonodavac se 2020. odlučio izraditi novi zakon o autorskom pravu.⁷¹ Među odredbama koje je hrvatski zakonodavac morao unijeti u novi Zakon nalaze se i članci 18. - 22. Direktive 2019/790 koji se odnose na pravičnu naknadu u ugovorima o iskorištavanju sklopljenima s autorima i izvođačima.⁷²

Sukladno pravu EU nepotrebno je uvoditi nova prava, ako već postoje prava koja osiguravaju minimalnu zaštitu zajamčenu Direktivom.⁷³ Stoga, udruge koje se bave zaštitom proizvođača fonograma smatrale su da je stari Zakon već sadržavao mehanizme zaštite zajamčene Direktivom 2019/790 u člancima 18. – 22. te da je nepotrebno unositi dodatne promjene u postojeći režim⁷⁴ Zaključile su da je člankom 53. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima iz 2003. već sadržano načelo primjerene naknade te da on dovoljno detaljno propisuje kriterije prema kojima se treba odrediti ta naknada.⁷⁵ Naknada je, prema Zakonu iz 2003. godine mogla biti određena pravnim poslom, a ukoliko nije određena ili nije primjereno određena, primjerena naknada se trebala odrediti sukladno vrsti i opsegu korištenja autorskog djela, financijskom uspjehu dobivenom korištenjem djela, vrsti i obujmu autorskog djela, trajanju njegova korištenja, postojanju kolektivnog sporazuma i drugih elemenata.⁷⁶ Nastavno, članak 54. regulirao je situaciju

⁷¹ Prijedlog zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-11-12/170011/PZE_61.pdf, (datum pristupa: 20.10.2022.), str. 7.

⁷² Direktiva (EU) 2019/790.

⁷³ Šokec, V.; *Primjena novog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima na glazbenu industriju*, IUS-INFO, 2022., str. 2.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ ZAPSP, NN 167/2003, 79/2007, 125/2011, 80/2011, 141/2013, 127/2014, 62/2017, 96/2018 – čl. 53.

⁷⁶ *Ibid.*

u kojoj je naknada očito nerazmjerna zaradi te bi u tom slučaju autor mogao zahtijevati izmjenu ugovora kako bi se odredila pravednija naknada.⁷⁷

Izvođačke udruge su bile drugačijeg mišljenja, smatrale su da se zbog slabijeg ugovornog položaja izvođača, oni ne mogu izboriti za svoja prava te da je upravo iz tog razloga potrebno da zakonodavac posebnu pažnju posveti regulaciji odnosa izvođača i proizvođača fonograma posebice korištenje glazbenih snimki na internetu.⁷⁸ Prema procjenama HGU-a čak 98% izvođača temeljem Zakona iz 2003. godine nije primilo nikakvu kompenzaciju za digitalnu uporabu njihovih snimaka, a to u vrijeme dok je internet postao najdosežniji i prevladavajući način distribucije glazbe.⁷⁹ Uzrok tome je prema njihovom mišljenju bio neefikasan i krajnje netransparentan način zaštite izvođačkih prava tadašnjeg Zakona prema kojem su proizvođači fonograma, odnosno diskografi zakidali izvođače za naknadu koja je proizašla iz njihovih, izvođačkih prava.⁸⁰ Proizvođači fonograma, prema viđenju udruga izvođača, jamčili su platformama za digitalnu distribuciju glazbe da su na njima dostavljenim snimkama regulirali sva prava sa svim izvođačima te su s platformama sklopili ugovore prema kojima su proizvođači fonograma vlasnici svih prava na snimkama iako to u praksi nije istina.⁸¹ Sukladno tome, diskografi su naplaćivali od glazbenih digitalnih servisa kako svoja tako i izvođačka prava od korištenja glazbenih snimki na internetu te u nekim rijetkim slučajevima isplatili veoma malu, u svakom slučaju nedovoljnu naknadu glavnim izvođačima na snimkama.⁸²

Prema tvrdnjama udruga izvođača, postoje dvije različite situacije u kojima su se izvođači nalazili, a one se razlikuju po tome jesu li ugovori nastali 1960-tih do 1990-tih, kada internet još nije postojao u smislu u kojem ga danas znamo, a takve ugovore nazivaju stari ugovori, dok su takozvani novi ugovori sklopljeni nešto kasnije.⁸³ Stari ugovori, odnose se na prodaju nosača zvuka (fonografskih ploča, koje su zamijenile kazete, a kasnije i CD-i), ali su diskografi tumačili da su sklapanjem tih ugovora njima prenesena i prava na distribuciju snimaka putem interneta.⁸⁴

⁷⁷ ZAPSP, NN 167/2003, 79/2007, 125/2011, 80/2011, 141/2013, 127/2014, 62/2017, 96/2018 – čl. 54.

⁷⁸ Izvođačka prava na internetu, *op. cit.* u bilj. 69.

⁷⁹ Izvješće o provedenom savjetovanju - Nacrt prijedloga zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=13850> (datum pristupa: 20.10.2022.)

⁸⁰ Izvođačka prava na internetu, *op. cit.* u bilj. 69.

⁸¹ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79.

⁸² Izvođačka prava na internetu, *op. cit.* u bilj. 69.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Ibid.*

Diskografi su uzimali podjednaku naknadu za distribuciju putem interneta kao što su uzimali i za komadnu prodaju nosača zvuka, a u velikom broju slučajeva izvođačima nisu isplatili nikakvu naknadu.⁸⁵ Navedeno je nepravedno prema izvođačima jer su troškovi koje diskografi imaju kod komadne prodaje, prema tvrdnjama udruga izvođača, puno su manji nego kod distribucije putem interneta.⁸⁶ U slučaju komadne prodaje, od zarade na prodanom primjerku 8% bi pripalo autorima, a od preostalih 92% najprije su se pokrivali troškovi proizvođača fonograma koji su iznosili otprilike 30%, zatim bi preostali iznos proizvođači fonograma i izvođači dijelili u približnom omjeru pola-pola koji bi varirao zbog faktora poput je li izvođač nov ili već etabliran.⁸⁷ Budući da distribucijom putem digitalnih platformi proizvođači fonograma, odnosno diskografi više ne moraju tiskati CD-e, ploče i kazete, nemaju troškove njihova skladištenja i transporta do prodavaonica njihovi troškovi su smanjeni. Usprkos tome oni su sebi zadržali onih 30% koji su ranije pokrivali troškove.⁸⁸ Važno je napomenuti i da su autori svoju naknadu povisili na 16% pa da je zarada za izvođače još više smanjena. Stav udruga izvođača je bio da se zarada od digitalnih servisa, preostala nakon isplate autorima, treba dijeliti po pola između izvođača i proizvođača fonograma budući da se zarada ostvarena putem radija, TV-a i od malih korisnika dijeli na isti način – pola pola.⁸⁹ Nadalje, problem sa starim ugovorima je i nepostojanje ugovora s pratećim glazbenicima. U Jugoslaviji nije postojala praksa da se s njima ugovori potpisuju te sukladno toj praksi proizvođači fonograma smatraju da je jednokratna paušalna isplata dovoljna za prava pratećih izvođača na snimci, iako Direktiva izričito napominje da jednokratna isplata izvođačima ne može biti pravilo već samo iznimka u određenim slučajevima u kojima to države članice odrede.⁹⁰ Prema navodima udruga izvođača, proizvođači fonograma znajući da ti stari ugovori ne sadrže potrebne odredbe u slučajevima kada neki glavni izvođač želi objaviti novu snimku traže od njega da potpiše retroaktivan ugovor u kojem prepisuje i svoja i prava pratećih glazbenika na proizvođača fonograma i to na svim snimkama koje je objavio kod tog diskografa, neovisno o tome kako davno su ona nastala. Takvim ugovornim rješenjem polazi se od presumpcije da je glavni izvođač regulirao sva izvođačka prava za korištenje snimke na internetu s pratećim glazbenicima, iako je to teško za povjerovati jer u vrijeme kada je snimka nastala internet je često

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ HGU vs. HDU, *op. cit.* u bilj. 68.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ Izvođačka prava na internetu, *op. cit.* u bilj. 69.

⁹⁰ *Ibid.*

bio tek u svojim začetcima.⁹¹ Problem nastaje i kada su glavni izvođači promijenili proizvođača fonograma pa su sklopili ugovore za novonastale snimke, ali za stare snimke, nastale kod drugog proizvođača, ugovori vezani uz distribuciju na internetu nikada nisu sklopljeni.⁹² Postoje i grupe izvođača koje snimaju već dugi niz godina te su se u tom razdoblju više puta promijenili članovi grupe. Proizvođači fonograma razvili su praksu kojom se od članova grupe tražilo da kod potpisivanja ugovora potpišu da prenose i prava na distribuciju putem digitalnih servisa starih članova usprkos činjenici da stari članovi nikad nisu sklopili ugovore s članovima grupe kojima su prenesli svoja internetska prava na njih. Stoga, nastaje situacija u kojoj bi bivši član grupe trebao tužiti drugog člana kako bi ostvario svoja prava od distribucije putem interneta.⁹³ Noviji ugovori s proizvođačima fonograma sadržavali su prijenos prava izvođača na proizvođača fonograma, a time i pravo na naplatu njihovih izvođačkih prava. Navedenu naknadu su trebali proslijediti izvođačima no u velikom broju slučajeva do toga nije došlo.⁹⁴ Kao i u starim ugovorima i u ove novije proizvođači fonograma su unosili odredbe kojima glavni izvođač garantira da je regulirao prava s pratećim glazbenicima pa su time glavni glazbenici prenijeli proizvođačima fonograma prava koja uopće nisu njihova.⁹⁵ Jedino rješenje za prethodno opisane pravne probleme bilo bi individualno pokretanje sudskih postupka glavnih izvođača naspram proizvođača fonograma, dok bi prateći glazbenici trebali tužiti i glavne izvođače na snimkama zbog prenošenja njihovih prava bez ovlaštenja.⁹⁶ Takvi sporovi su financijski nemogući za većinu glazbenika pa su udruge izvođača tražile od zakonodavca prikladniju zaštitu prava izvođača na odgovarajuću i razmjernu naknadu sukladno Direktivi 2019/790.⁹⁷

3.1.e-Savjetovanje

Drugačiji pogled udruga izvođača i udruga proizvođača fonograma na potrebu za zaštitom izvođača prvi puta je postao vidljiv široj javnosti provedbom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću održanom 17. travnja do 17. svibnja 2020. putem aplikacije e-Savjetovanja.⁹⁸ Na aplikaciji e-Savjetovanja zaprimljena su ukupno 727 komentara od strane različitih predstavnika

⁹¹ *Ibid.*

⁹² *Ibid.*

⁹³ Službena stranica Hrvatske udruge za zaštitu izvođačkih prava, <https://www.huzip.hr/> (datum pristupa: 20.10.2022.)

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ Izvođačka prava na internetu, *op. cit.* u bilj. 69.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ Obrazac Izvješća o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću, 2020.

zainteresirane javnosti, a velik broj istih bavi se upravo pitanjem zaštite izvođača.⁹⁹ Preko 300 komentara odnosno prigovora na nacrt prijedloga Zakona podneseno je od strane samih izvođača koji su iznijeli svoje neslaganje s nacrtom smatrajući da nacrt ne sadrži potrebnu zaštitu izvođača.¹⁰⁰ Komentari su napisani kako od strane pratećih glazbenika, pa tako i od glavnih izvođača koji do tada nisu primili nikakvu naknadu od proizvođača fonograma, iako su njihove snimke dostupne putem digitalnih glazbenih servisa. Lista izvođača koji su se pobunili protiv nacrtu obuhvaća i neka poznata imena poput Sanje Doležal, Massima Savića, Gorana Karana, Mirele Priselac Remi i Jure Stublića.¹⁰¹ Posebno treba uzeti u obzir i činjenicu da tokom pandemije većina izvođača nije mogla održavati koncerte zbog mjera za suzbijanje koronavirusa te su im naknade od izvođačkih prava često bile jedini prihod.¹⁰² HDU, kao udruga koja se bavi pravima proizvođača fonograma, iznijela je svoje mišljenje da su svi ti komentari nastali pod pritiskom i manipulacijom udruga izvođača.¹⁰³ Međutim, upravo je cilj savjetovanja s javnošću da svatko ima priliku izreći svoje stajalište o nacrtu Zakona, a s obzirom da je svaki od komentara potpisan imenom i prezimenom teško je reći da bi se toliko pojedinaca javilo ako ne vide potrebu za promjenom.¹⁰⁴

Proizvođači fonograma istaknuli su u komentarima na savjetovanju s javnošću da su izdali odobrenja za preko 150 000 snimaka hrvatskog repertoara digitalnim platformama s ciljem dostupnosti hrvatske glazbe diljem svijeta, a time su doprinijeli snažnom rastu digitalnog tržišta.¹⁰⁵ Podržavali su nacrt Zakona u potpunosti, smatrajući da isti implementira ciljeve i odredbe Direktive 2019/790 na način da predviđa pravo na razmjernu i primjerenu naknadu izvođača i autora. Udruge proizvođača fonograma zalagale su se za nastavljanje dotadašnje prakse te individualno ostvarivanje prava od strane izvođača smatrajući da bi uvođenje kolektivnog ostvarivanja prava značilo ograničavanje slobode ugovaranja, čime bi se izvođačima oduzelo pravo izbora za način ostvarivanja prava.¹⁰⁶ Iz njihove perspektive, udruge izvođača služile su se

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ 11. tematska sjednica odbora za informiranje, informatizaciju i medije, 2021.

¹⁰¹ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79.

¹⁰² Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. – Massimo Savić

¹⁰³ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HDU

¹⁰⁴ 11. tematska sjednica odbora za informiranje, informatizaciju i medije, *op. cit.* u bilj. 100.

¹⁰⁵ Službena stranica Hrvatske diskografske udruge, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁰⁶ HDU vs. HGU – Branko Komljenović: Ovim prijedlogom zakona krši se europska pravna stečevina!, <https://mixer.hr/glazba/glazbena-industrija/hdu-vs-hgu-branko-komljenovic-ovim-prijedlogom-zakona-krsi-se-europska-pravna-stecevina-i-ugovorne-zajamceni-slobode/> (datum pristupa: 20.10.2022.)

procesom donošenja novog Zakona za postizanje osobnih ciljeva, a ne ciljeva izvođača.¹⁰⁷ Nisu osporavali da izvođačima pripadaju prava na naknadu, ali su zagovarali tadašnji način ostvarivanja prava gdje izvođači sami sklapaju ugovore s proizvođačima fonograma, navodeći da je to uobičajeni svjetski model i da bi se obaveznim kolektivnim ostvarivanjem financijski samo opteretilo nositelje prava – izvođače. Kolektivno ostvarivanje prava, prema njihovom mišljenju pogoduje samo udruzi koja će sakupljati naknade izvođača, a ide na štetu izvođača.¹⁰⁸ Smatrali su da udruge izvođača traže uvođenje nekog novog, do sad nepostojećeg prava.¹⁰⁹ Digitalni glazbeni servisi su u vrijeme donošenja nacрта tek počeli dolaziti na hrvatsko tržište pa je postojao bojazan udruga proizvođača fonograma da će „destruktivnim aktivnostima koje su u potpunoj suprotnosti s načinom funkcioniranja glazbene industrije u Europskoj uniji, ali i svijetu“ takvi digitalni servisi odustati od razvoja digitalnog tržišta u Hrvatskoj.¹¹⁰ Nisu osporavali da su proizvođači fonograma potpisali ugovore s digitalnim glazbenim servisima, međutim navode da kada njima stignu izvještaji o prihodima dobivenim s tih servisa, oni sukladno ugovorima koje imaju s izvođačima njima isplaćuju naknadu.¹¹¹ Naknade koje ostvaruju izvođači određuju se ugovorima između njih i proizvođača fonograma, a utvrđene su određenim kriterijima koji obuhvaćaju među ostalima omjer ulaganja, tržišni princip i etabliranost izvođača, a sve te uvjete su izvođači sami prihvatili pri sklapanju ugovora.¹¹² Mišljenje je proizvođača fonograma da su prateći izvođači već paušalno isplaćeni za rad na snimkama te da dobivaju i naknadu od javnog emitiranja tih snimaka pa da je nerazumno da budu plaćeni i treći puta za svoj rad dobivanjem naknade od digitalnih glazbenih servisa.¹¹³ Kolektivnim ostvarivanjem prava naknada najvažnijih, glavnih izvođača bi se smanjila jer bi se trebali isplatiti i prateći izvođači, a glavni izvođači su upravo oni koji privlače publiku da sluša njihovu glazbu.¹¹⁴ Uzimajući u obzir sve navedeno, udruge proizvođača fonograma željele su zadržati tadašnji model individualne zaštite i to na način da proizvođači fonograma sklapaju ugovore s pojedinačnim izvođačima te da ugovorno odrede raspodjelu zarade s digitalnih platformi koja će uzimati u obzir paušalna plaćanja ispostavljena izvođačima, smatrajući da se inače

¹⁰⁷ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HDU

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ Zašto Spotify još nije u Hrvatskoj? Izmjena Zakona o autorskim pravima nudi odgovor, <https://www.netokracija.com/zakon-autorska-prava-glazba-streaming-spotify-167316> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹¹⁰ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HDU

¹¹¹ HDU vs. HGU, *op. cit.* u bilj. 106.

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ *Ibid.*

obezvrjeđuju njihova ulaganja u izvođače.¹¹⁵ Croatia Records d.d. dostavila je popis izvođača koji je obuhvaćao i neke poznate izvođače poput Franke Batelić, Danijele Martinović i Domenice Žuvele koje su potvrdile da imaju ugovorno uređene odnose kako za fizičku tako i za digitalnu distribuciju sa svojim proizvođačem fonograma stoga Croatia Records smatra navode izvođača na e-savjetovanju neutemeljenima.¹¹⁶

S druge strane, udruge izvođača isticale su da su upravo proizvođači fonograma ti koji ističu potrebu individualnog ostvarivanja ovog izvođačkog prava, dok je većina izvođača koja se javila na e-savjetovanje tražila od zakonodavca da se ta prava ostvaruju kolektivno.¹¹⁷ Izvođači poput Sanje Doležal i Mirele Priselac Remi u komentarima na e-savjetovanju naveli su da se u njihovim ugovorima s proizvođačima fonograma ne spominje digitalna distribucija njihovih snimaka, ali da se usprkos tome te snimke nalaze na digitalnim platformama. Stoga traže od zakonodavca zaštitu svojih prava i to na način da se naknade koje izvođači ostvaruju od digitalne distribucije njihovih snimki ostvaruju obavezno kolektivno, ne individualno kao do tada, smatrajući da je to jedini način na koji mogu postići promjenu naspram velikih organizacija poput proizvođača fonograma.¹¹⁸ Kao glavni nedostatak nacrtu Zakona udruge izvođača isticale su nepravilnu implementaciju članka 18. Direktive 2019/790. Ističući da su neke od odredbi koje jamče pravo izvođača na naknadu postojale u radnoj verziji Zakona, ali da su uklonjene iz verzije koja je predstavljena na javnoj raspravi.¹¹⁹ Argumentacija koju su zagovarali potječe iz odredbi Direktive 2019/790 koja ističe da čak i ukoliko su izvođači prenijeli na diskografa pravo distribucije na internetu oni zadržavaju naknadu koja proizlazi iz takvog korištenja.¹²⁰ S obzirom na taj cilj Direktive i neravnotežu između ugovornih strana zagovarali su da je potrebno osigurati zaštitu slabije ugovorne strane smatrajući da obavezno kolektivno ostvarivanje ovog prava ne ulazi u ugovornu slobodu stranaka već ono služi kako bi se osiguralo isplaćivanje naknada izvođačima koje nije moguće postići ni na koji drugi način.¹²¹ Udruge proizvođača fonograma isticale su da kroz naknadu koju primaju od digitalnih servisa vraćaju ulaganje u stvaranje snimke, međutim izvođačke udruge naglašavaju da zato postoje prava proizvođača fonograma, dok su izvođačka prava od njih izdvojena, a time i

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - Croatia Records

¹¹⁷ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HDU

¹¹⁸ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. – Sanja Doležal i Mirela Priselac Remi

¹¹⁹ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HDGU

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - Kristina Delfin Kanceljak.

njihova naknada. Stoga, oni ne žele ulaziti u prava proizvođača fonograma, već samo traže naknadu za njihovo pravo koje jednako kao i pravo proizvođača i autorsko pravo postoji na svakoj snimci.¹²² Stajalište za koje su se udruge izvođača zalagale je da Zakon treba ukloniti tzv. „value gap“, vrijednosni jaz između ove dvije strane, naglašavajući da će zakonodavac to osigurati ako izrijekom proglasi pravo izvođača na naknadu za korištenje snimaka putem internetskih platformi neodrecivim pravom, tada izvođači ne bi mogli biti prisiljeni od strane jače ugovorne stranke da im ugovorno prenesu to pravo.¹²³ Uz neodrecivost potrebno je da se radi osiguranja zaštite ovog izvođačkog prava ta naknada ostvaruje kroz sustav kolektivnog ostvarivanja prava.¹²⁴ Individualno ostvarivanje ovih prava nažalost nije moguće, jer se izvođači nisu u takvoj pregovaračkoj situaciji da bi mogli uvjetovati prijenos svojih izvođačkih prava po vlastitim uvjetima, posebice na početku njihove karijere.¹²⁵ Kolektivno ostvarivanje, putem HUZIP-a, nadležne udruge za kolektivno ostvarivanje izvođačkih prava u Republici Hrvatskoj, potrebno je jer ona već kolektivno ostvaruje naknadu ostvarenu od izvođačkih prava stečenu emitiranjem putem TV-a, radija i od malih korisnika pa stoga raspolaže svim potrebnim podacima za podjelu naknade te stoga ona može garantirati da će naknada zaista stići do izvođača koji su sudjelovali na snimanju.¹²⁶

Viđenje te strane je da je ovdje riječ o ispravnoj raspodijeli prihoda dobivenih od digitalnih platformi te da svaka od triju strana koja je sudjelovala u nastajanju snimke treba primiti svoj dio naknade, pa da ovdje nije riječ o stvaranju novog prava koje si izvođači žele prisvojiti.¹²⁷ Ponovljeno je stajalište udruga izvođača da se distribucija snimki putem interneta ne može smatrati komadnom prodajom već je to radnja priopćavanja javnosti odnosno činjenja dostupnim javnosti što je i zakonodavac tako regulirao Zakonom iz 2003.¹²⁸ Dokaz za takvo stajalište je u činjenici da kupnjom CD-a ili kazete taj kupac postaje vlasnikom tog primjerka, dok u slučaju slušanja preko digitalnih servisa on može slušati što god želi sve dok plaća pretplatu za taj servis.¹²⁹ Time je pružanje usluge putem digitalnog servisa sličnije iznajmljivanju – za koje je nesporno zakonski određeno neprenosivo pravo koje se ostvaruje u sustavu kolektivnog ostvarivanja prava. Dakle

¹²² *Ibid.*

¹²³ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. – HUZIP.

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. – HGU.

¹²⁶ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. – HUOKU.

¹²⁷ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - Kristina Delfin Kanceljak.

¹²⁸ HGU vs. HDU, *op. cit.* u bilj. 68.

¹²⁹ *Ibid.*

nema razloga zašto se digitalno „iznajmljivanje“ ne bi reguliralo na isti način.¹³⁰ Iz tog razloga udruge izvođača zalagale su se da se u članak 128. nacrtu Zakona unese stavak 3. Njime bi bio uređen slučaj kada izvođač prenese svoje pravo činjenja dostupnim javnosti proizvođaču fonograma ili drugoj osobi. U tom slučaju izvođač bi zadržao neprenosivo i neodrecivo pravo na primjerenu i razmjernu naknadu te bi se ta naknada ostvarivala obavezno putem udruga za kolektivno ostvarivanje prava.¹³¹ Dodatno, izvođači su tražili brisanje stavka 2. članka 58. nacrtu koji je preuzet iz Zakona o obveznim odnosima te govori da bi se autorskopравни ugovor iako nije sklopljen u pisanom obliku smatrao valjanim ako su ugovorne strane ispunile u pretežitom dijelu ili u cijelosti obaveze koje iz njega nastaju. Navedeno je u suprotnosti sa stavkom 1. istog članka koji je govorio da bi autorskopравни ugovor morao biti sklopljen u pisanom obliku.¹³² Izvođači su zagovarali stajalište da bi se proizvođači fonograma pozivali na odredbu u stavku 2. te konvalidirali nepostojeće usmene ugovore s izvođačima, čime bi „legalizirali očitu otimačinu izvođačkih prava koja je u tijeku već nekoliko godina“.¹³³ Udruge izvođača su došle do zaključka da većina izvođača koja nema sklopljene ugovore za korištenje njihovih izvedbi putem digitalnih servisa, i dalje ima vlasništvo na tim izvođačkim pravima.¹³⁴ Hrvatska udruga orkestralnih i komornih umjetnika podržala je ove ciljeve udruga izvođača navodeći da 100% pratećih glazbenika ne ostvaruje nikakvu naknadu za korištenje na internetu snimaka na čijoj su izradi oni sudjelovali.¹³⁵

3.2. Prijedlog Zakona

Nakon savjetovanja s javnošću, sljedeći korak zakonodavnog postupka sastoji se od upućivanja prijedloga zakona predsjedniku Sabora. Prijedlog koji je dostavljen Saboru razlikovao se od nacrtu Zakona s e-Savjetovanja pokušavajući riješiti nesuglasice između udruga izvođača i udruga proizvođača fonograma.¹³⁶ Prihvaćeni su prigovori sa savjetovanja s javnošću koji su se zalagali za brisanje članka 58. stavka 2. Ta odredba je sadržavala konvalidaciju autorskopравниh ugovora kojima nedostaje potreban oblik.¹³⁷ U prijedlog su unesene i odredbe o potrebi sklapanja

¹³⁰ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - Kristina Delfin Kanceljak.

¹³¹ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HUZIP.

¹³² *Ibid.*

¹³³ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HUOKU.

¹³⁴ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HGU.

¹³⁵ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - HUOKU.

¹³⁶ Prijedlog Zakona, *op. cit.* u bilj. 71., str. 8.

¹³⁷ Izvješće o provedenom savjetovanju, *op. cit.* u bilj. 79. - Nikša Bratoš.

kolektivnih sporazuma reprezentativnih udruženja izvođača u području glazbe s reprezentativnim udruženjima proizvođača fonograma.¹³⁸ Cilj kolektivnih sporazuma bio bi određivanje uvjeta prema kojima će se sklapati pojedinačni ugovori između izvođača i proizvođača fonograma, a ti bi sporazumi morali sadržavati iznos najniže odgovarajuće i razmjerne naknade koju bi izvođač trebao dobiti od proizvođača fonograma za stvaranje i stjecanje prava na fiksiranim snimkama. Ujedno su određeni i kriteriji kojima bi se reprezentativna udruženja trebala voditi pri stvaranju kolektivnih sporazuma.¹³⁹ Kolektivni sporazumi primjenjivali bi se u situacijama kada umjetnik izvođač i pojedini proizvođač fonograma nisu u pojedinačno sklopljenom ugovoru dogovorili povoljnije uvjete od kolektivnog sporazuma.¹⁴⁰ Člankom 143. Prijedloga uređivao bi se način sklapanja kolektivnih sporazuma, dok bi člankom 144. bila uređena obaveza reprezentativnih udruženja da objave sklopljene kolektivne sporazume.¹⁴¹

Udruge proizvođača fonograma, nisu bile zadovoljne preinakama uvedenima u Prijedlog Zakona smatrajući da izvođač mora imati pravo odabira želi li ostvarivati svoja prava samostalno, kolektivno ili preko diskografa. Isticali su da se upravo se na ostvarivanje prava preko proizvođača fonograma odlučilo oko 95% umjetnika izvođača.¹⁴²

Udruge izvođača ponovile su svoje stajalište smatrajući da je kolektivno ostvarivanje prava stečenih digitalnih glazbenih servisa jedini način da se osigura zaštita izvođača te da se uvede ravnoteža među svim nositeljima prava u diskografskoj industriji.¹⁴³ Prema njihovom mišljenju su proizvođači fonograma, od dolaska digitalnih platformi na hrvatsko tržište 2012. godine, takvim servisima naplaćivali svoja, ali i izvođačka prava. To proizlazi iz činjenice da većina izvođača nema sklopljene ugovore s proizvođačima fonograma koji reguliraju odnose o digitalnoj distribuciji glazbe. To su potvrdili i izvođači poput Ivane Vrdoljak Vane, svih članova grupe Parni valjak i Severine Vučković govoreći da od svojih proizvođača fonograma do tada nisu dobili niti naknadu za distribuciju na internetu niti izvještaje koji bi pokazali kolika je zarada od takvog načina distribucije.¹⁴⁴ Udruge izvođača objavile su i statistiku zarade preko digitalnih servisa, na

¹³⁸ Prijedlog Zakona, *op. cit.* u bilj. 71., str. 65.

¹³⁹ Prijedlog Zakona, *op. cit.* u bilj. 71., str. 66.

¹⁴⁰ *Ibid.*

¹⁴¹ Prijedlog Zakona, *op. cit.* u bilj. 71., str. 201.

¹⁴² Službena stranica Hrvatske diskografske udruge, *op. cit.* u bilj. 1

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ *Ibid.*

primjeru Francuske budući da hrvatski proizvođači fonograma nisu nikada transparentno objavili kolika je njihova zarada od distribucije glazbe putem digitalnih glazbenih servisa.¹⁴⁵ Prema toj podjeli, od cijene pretplate koja iznosi 9,99 eura, digitalni servisi sebi zadržavaju 1,96 eura, proizvođači fonograma zarađuju 4,58 eura, dok glavni izvođači zarade samo 0,46 eura. Situacija je još gora s pratećim izvođačima koji od ovog načina distribucije ne zarade niti centa.¹⁴⁶ Također naglašavaju da su u 2020. godini, sukladno izvještaju Međunarodne diskografske organizacije (IFPI), prihodi od digitalnih servisa proizvođača fonograma narasli preko 20%, čime su postali glavni prihod cijele diskografske industrije dok od te zarade izvođači nemaju u većini slučajeva ništa.¹⁴⁷

Višesatna rasprava o Prijedlogu ovog Zakona u Hrvatskom saboru održala se 04. veljače 2021. godine te se puno vremena posvetilo upravo pitanju položaja umjetnika izvođača nasuprot proizvođača fonograma.¹⁴⁸ Brojni saborski zastupnici složili su se da posebnu pozornost treba posvetiti upravo ovom pitanju jer je nepravilno da se jednoj od tri skupina zaslužnih za nastajanje toga djela ne isplaćuje nikakva naknada.¹⁴⁹ Prema mišljenju zastupnika potrebno je pronaći balans između svih nositelja prava te pravično raspodijeliti naknadu među njima.¹⁵⁰ Udruge proizvođača fonograma vidjele su saborsku raspravu kao mjesto promicanja interesa izvođačkih udruga na štetu izvođača smatrajući da su iznesene nepotpune i netočne informacije te ponavljajući da bi odstupanje od odredbi Direktive kakvo traže udruge izvođača predstavljalo ograničenje ugovorne slobode.¹⁵¹

Rasprava o prijedlogu se nastavila u lipnju 2021. godine kada je održana sjednica saborskog Odbora za informiranje, informatizaciju i medije na kojoj su predstavnici udruga izvođača tražili da se Zakon uskladi s jasnim ciljem Direktive, a to je zaštita izvođača koji se nalaze u nepovoljnom i neravnopravnom položaju naspram proizvođača fonograma koji su se prema njihovom mišljenju neutemeljeno legitimirali pred digitalnim servisima.¹⁵² Udruge proizvođača fonograma isticale su

¹⁴⁵ Službena stranica HUZIP, *op. cit.* u bilj. 93.

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ Službena stranica Hrvatske glazbene unije, <https://www.hgu.hr/vijesti> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹⁴⁸ 10. saziv Hrvatskoga sabora (22.7.2020.), PRIJEDLOG ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA, prvo čitanje, <https://www.sabor.hr/hr/prijedlog-zakona-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima-prvo-citanje-pze-br-61-predlagateljica-vlada> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹⁴⁹ Službena stranica HUZIP, *op. cit.* u bilj. 93.

¹⁵⁰ *Ibid.*

¹⁵¹ Službena stranica HDU, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁵² 11. tematska sjednica, *op. cit.* u bilj. 100.

da Zakon treba predstavljati okvire za sklapanje ugovora između ove dvije strane, a ne ulaziti u privatnopravni odnos te da su tvrdnje udruga izvođača vezane uz njihov pad troškova u potpunosti neistinite, samo je došlo do promjene vrste troškova. Sada su to u prvom redu troškovi promidžbe djela kako bi hrvatski glazbenici ostali konkurentni na veoma zahtjevnom tržištu.¹⁵³ Saborski zastupnici zaključili su da je potrebno postići kompromis između izvođača i proizvođača fonograma kako bi došlo do pravedne društvene raspodjele, pa da će ovo pitanje morati biti dodatno dorađeno u konačnom prijedlogu Zakona. Ministrica kulture i medija istaknula je da pitanje postojanja, odnosno nepostojanja ugovora koji uređuju distribuciju glazbenih snimaka na internetu posebnost Hrvatske naspram drugih država članica Europske unije.¹⁵⁴

4. KONAČAN PRIJEDLOG ZAKONA I IMPLEMENTACIJA DIREKTIVE

U konačnom prijedlogu Zakona predlagatelj je pokušao postići kompromis između izvođača i proizvođača fonograma pa su odredbe vezane za kolektivne sporazume brisane te je uveden novi način regulacije ovog područja. Konačni prijedlog je izglasan sa 76 glasova „za“, 43 „protiv“ i 1 „suzdržan“ 01.10.2021. godine te je stupio na snagu 22.10.2021. godine.¹⁵⁵ Implementacija Direktive 2019/790 u Zakon iz 2021. godine vidljiva je sagledavajući pojedine članke Zakona.

Člankom 67. implementiran je članak 18. Direktive te on sadrži pravo autora na primjerenu i razmjernu naknadu, pravo na izmjenu ugovora ukoliko je naknada određena neprimjereno ili u slučaju ako nije određena u skladu s izričito navedenim kriterijima navedenim u stavku 3. ovoga članka. Stavkom 4. određeno je da paušalna naknada može biti primjerena u slučaju kada ona odgovara okolnostima slučaja i ukoliko je određena „vodeći računa o posebnostima različitih područja stvaralaštva.“¹⁵⁶ Obaveza transparentnosti propisana Direktivom u članku 19. uređena je člankom 69. Zakona koji navodi da autor ima pravo minimalno jednom godišnje primiti informaciju o iskorištavanju njegova djela kao i pravo saznati ukoliko je za njegovo djelo primarni nositelj prava iskorištavanja osnovao daljnje iskorištavanje. Navedena obaveza se može ograničiti ili u potpunosti isključiti ovisno o opravdanosti slučaja.¹⁵⁷ Zakonski je propisano da je ovaj članak

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ *Ibid.*

¹⁵⁵ 10. saziv Hrvatskoga sabora (22.7.2020.), KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA, drugo čitanje, <https://www.sabor.hr/hr/konacni-prijedlog-zakona-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima-drugo-citanje-pze-br-61> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹⁵⁶ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 67.

¹⁵⁷ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 69. st. 1., 2., 5.

ne stupa na snagu u redovnom *vacatio legis*-u već tek od 7. lipnja 2022. godine.¹⁵⁸ Pravo na prilagodbu ugovora uvedeno je člankom 68. Zakona kojim se autoru daje mogućnost izmjene ugovora radi pravičnijeg udjela u zaradi te je ostavljena mogućnost uređenja načina prilagodbe kolektivnim sporazumima.¹⁵⁹ Dobrovoljni postupak alternativnog rješavanja spora može se provesti pred Vijećem stručnjaka, u arbitražnom ili sudskom postupku, čime je usklađen Zakon s člankom 21. Direktive.¹⁶⁰ U članku 70. Zakona sadržano je pravo na opoziv prava iskorištavanja, ako nositelj tog prava u određenom roku ne pristupi iskorištavanju djela, a navedeni su i razlozi zbog kojih autor nema pravo na raskid ugovora zbog nedostatka iskorištavanja djela.¹⁶¹ Člankom 139. proširena je primjena navedenih članaka i na prava umjetnika izvođača kako bi bila osigurana primjerena zaštita za obje skupine zaštićene Direktivom 2019/790.¹⁶²

Sagledavajući hrvatsku praksu u procesu donošenja Zakona, zakonodavac je došao do odluke da je potrebno detaljnije regulirati odnose između proizvođača fonograma i umjetnika izvođača na internetu kako bi se ostvario cilj Direktive 2019/790 te ostvarilo pravo izvođača na odgovarajuću i razmjernu naknadu. Iz tog razloga uvedeni su članci 149. i 306. koji reguliraju iskorištavanje glazbene umjetničke izvedbe na internetu. Zakonodavac je pokušao pronaći najbolje rješenje balansirajući suprotstavljene interese te je utvrdio međusobna prava i obveze stranaka na načelu ugovorne slobode.¹⁶³ Ugovori o iskorištavanju glazbene umjetničke izvedbe na internetu moraju biti sklopljeni u pisanom obliku, a propisana je obveza proizvođača fonograma da takve ugovore treba sklopiti sa svim izvođačima koji sudjeluju u umjetničkoj izvedbi, odnosno potrebno je da ih sklopi ne samo s glavnim nego i sa svim pratećim izvođačima.¹⁶⁴ Izrekom su propisane prava i obaveze obiju stranaka koje ulaze u ove odnose koji su ujedno i nužni sastojci ovoga ugovora.¹⁶⁵ Umjetnik izvođač osniva pravo činjenja dostupnim javnosti i pravo umnožavanja u korist proizvođača fonograma, dok se proizvođač fonograma obvezuje iskorištavati izvedbu na ugovoreni način, brinuti se o efikasnom iskorištavanju izvedbe na internetu, pružati izvođaču informacije o iskorištavanju te izvođaču plaćati ugovorenu naknadu za koju je moguće drugačije

¹⁵⁸ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 315.

¹⁵⁹ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 68. st. 1., 2.

¹⁶⁰ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 68. st. 4., čl. 69. st. 5.

¹⁶¹ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 70.

¹⁶² ZAPSP, NN 111/21 – čl. 139.

¹⁶³ MAKK 2021., *op. cit.* u bilj. 70.

¹⁶⁴ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 149. st. 2., 3.

¹⁶⁵ Doko, L.; *Novi Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima*, Novi Informator, 2021.

ugovorno rješenje.¹⁶⁶ Usprkos ustrajnom zahtjevu udruga izvođača da se sva prava izvođača ostvaruju obavezno kolektivno, zakonodavac je odlučio prednost dati slobodi ugovaranja, odnosno nastoji se da strane postignu sporazum, a ukoliko se takav sporazum ne može postići sa svim izvođačima koji su sudjelovali u izvedbi, odnosno ukoliko ugovor ne sadrži podjelu prava i obveza prema Zakonu, tada se prava ostvaruju kolektivno kroz organizaciju za kolektivno ostvarivanje.¹⁶⁷ Razvidno je da je uvedena obaveza proizvođača fonograma da sklopi ugovore ne samo s glavnim, već i sa svim pratećim glazbenicima koji su sudjelovali u izradi snimke. U slučaju kada se za izvedbe kompenzacija ostvaruje kolektivno, naknada koju je proizvođač fonograma dužan isplatiti udruzi za kolektivno ostvarivanje prava utvrdit će se u postotku od prihoda koji je distribucijom putem interneta stekao proizvođač fonograma.¹⁶⁸ Ove se odredbe ne primjenjuju ako je umjetnik izvođač ujedno i proizvođač svojeg fonograma, tada on sa svojim izvođačkim pravima i pravima proizvođača fonograma može slobodno raspolagati.¹⁶⁹ Člankom 306. stavkom 5. uspostavljen je prijelazni režim kojim je dan rok od tri godine proizvođačima fonograma i umjetnicima izvođačima da usklade Ugovore o iskorištavanju glazbenih izvedaba sklopljene prije stupanja na snagu Zakona iz 2021. godine s novim Zakonom, posebice s člankom 149., a u suprotnom će se presumirati da proizvođač fonograma nije stekao izvođačka prava koja proizlaze iz distribucije na internetu te će se tada ta izvođačka prava ostvarivati kolektivno.¹⁷⁰

5. PROBLEMI NAKON DONOŠENJA ZAKONA

Predstavnici proizvođača fonograma mišljenja su da je bilo nepotrebno mijenjati prvi prijedlog Zakona jer je već tada on bio u skladu s Direktivom 2019/790 Europske unije. Smatraju da je predlagatelj Zakona samovoljno, bez pravno utemeljene argumentacije izmijenio Prijedlog.¹⁷¹ Novi Zakon je prema njihovom mišljenju sastavljen na način da se štiti jedino HUZIP, a ne izvođače, te da je kolektivan način ostvarivanja prava suprotan dosadašnjoj praksi koja se kao takva primjenjuje svugdje u svijetu.¹⁷² Postoji bojazan da će HUZIP kao kolektivna organizacija za ostvarivanje prava izvođača dobiti monopolno pravo ostvarivanja naknada od digitalnih servisa

¹⁶⁶ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 149. st. 1.

¹⁶⁷ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 149. st. 4.

¹⁶⁸ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 240. st. 15.

¹⁶⁹ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 149. st. 5.

¹⁷⁰ ZAPSP, NN 111/21 – čl. 306. st. 5.

¹⁷¹ Službena stranica Hrvatske diskografske udruge, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁷² HDU vs. HGU, *op. cit.* u bilj. 106.

za izvođače, što će štetiti i samim izvođačima.¹⁷³ Time se izvođačima oduzima sloboda izbora i sloboda ugovaranja, pa su te odredbe neustavne i potpuno neusklađene s Direktivom čija se implementacija trebala postići.¹⁷⁴ Nadalje, smatraju da je problematično što je mnogo pitanja, važnih za primjenu u praksi, ostalo nedorečeno u Zakonu. Primjerice tko će preispitivati valjanost postojećih i budućih ugovora između izvođača i proizvođača fonograma, što će biti sa svim naknadama koje su diskografi do sada isplatili izvođačima, jesu li izvođači u obavezi vratiti te naknade ili ne.¹⁷⁵ Iz njihove perspektive, članak 149. tretira proizvođače fonograma jednako kao i ostale korisnike snimaka, poput hotela i kafića, iako su proizvođači fonograma istim Zakonom zaštićeni, kao i njihova prava na snimci.¹⁷⁶

Udruge izvođača smatraju da su promjene Zakona „kozmetičke i produljuju ilegalnu praksu diskografa“ navodeći da će se zbog ovog zakonskog rješenja nastaviti praksa proizvođača fonograma koja je jedinstvena za Hrvatsku te ne postoji nigdje na svijetu.¹⁷⁷ Zakonske odredbe prema njihovom mišljenju nisu usklađene s Direktivom 2019/790 jer nije osigurana zaštita pojedincima naspram tržišno dominantnih čimbenika.¹⁷⁸ Zadovoljni su propisivanjem neophodnog pisanog oblika Ugovora o iskorištavanju jer prema njihovom iskustvu proizvođači fonograma su često objašnjavali da je dovoljno što imaju sklopljene usmene ugovore s izvođačima.¹⁷⁹ Mišljenja su da je Zakon trebao preciznije odrediti pojam odgovarajuće i primjerene naknade na način da propiše podjelu prihoda od digitalnih prava 50% u korist izvođača i 50% u korist proizvođača fonograma, ako ugovorom između ovih strana nije drugačije uređeno.¹⁸⁰ Dodatno, smatraju da je zakonodavac trebao propisati ovo pravo kao neodrecivo kako bi spriječilo mogućnost iskorištavanja slabije izvođačke strane pri sklapanju ugovora.¹⁸¹

5.1. Pitanje retroaktivnosti

Odredba kojom je propisano preispitivanje svih ugovora potpisanih između proizvođača fonograma i izvođača prema mišljenju **udruga proizvođača fonograma** polazi od „skandalozne“

¹⁷³ Službena stranica HDU, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁷⁴ HDU vs. HGU, *op. cit.* u bilj. 106.

¹⁷⁵ Službena stranica Udruge za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava, <https://zapraf.hr/hr/> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹⁷⁶ MAKK 2021., *op. cit.* u bilj. 70.

¹⁷⁷ Službena stranica HDU, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ MAKK 2021., *op. cit.* u bilj. 70.

¹⁸⁰ Službena stranica HDU, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁸¹ *Ibid.*

presumpcije zakonodavca da proizvođači fonograma nemaju regulirana prava sa svim izvođačima.¹⁸² Mišljenja su da je člankom 306. stavkom 5. novi Zakon retroaktivno propisao sastav ugovora koji su se ranije potpisivali, a time su u potpunosti zanemarene ugovorna sloboda stranaka, volja izvođača i proizvođača fonograma, pravna sigurnost, vladavina prava i zabrana retroaktivnih učinaka novih Zakona bez prikladnog opravdanja. Smatraju da se zahtijevanjem na sadržaju ugovora fokusira više na samu formu nego na pravnu volju stranaka.¹⁸³ U praksi smatraju da je ova odredba neprimjenjiva jer proizvođači fonograma ne mogu za sve snimke dokazati da imaju regulirana prava sa svim glavnim i pratećim izvođačima koji su sudjelovali u izradi te snimke. Stoga će, prema njihovom mišljenju, protekom tri godine od stupanja Zakona na snagu sve snimke preći u kolektivni način ostvarivanja putem HUZIP-a što čini poslove proizvođača fonograma nestabilnim i otežanim za obavljanje.¹⁸⁴ Naglašavaju da je potrebno revidirati ugovore za preko 180.000 snimaka iz hrvatske diskografije te da su proizvođači fonograma stavljeni u diskriminatorni položaj u odnosu na izvođače jer je na njih stavljen teret dokazivanja da se svi ti ugovori usklade s novim Zakonom. Budući da je to praktički nemoguće, prema njihovom mišljenju, implicitno se uvodi obavezno ostvarivanje prava.¹⁸⁵ Nastavno, smatraju da zakonodavac nije uzeo u obzir održivost ove odredbe u praksi jer će prema njihovim računicama zarada pratećih glazbenika, čija zaštita je bila važni faktor u usvajanju ove odredbe, biti manja od troškova skupljanja i raspodjele njihovih naknada pa će naknada koju prime biti veoma mala ili nepostojeća.¹⁸⁶ Iz njihove perspektive ova odredba je u izričitoj suprotnosti s Direktivom 2019/790, ali i Ustavom Republike Hrvatske zbog, prema njihovom mišljenju, retroaktivne primjene Zakona.¹⁸⁷ Ovom je odredbom, s njihovog stajališta, stvoren negativan europski presedan jer takva odredba nije sadržana niti u jednom Zakonu država članica koje su već implementirale Direktivu, niti u prijedlozima koji su još u postupku.¹⁸⁸ Predstavници Hrvatske diskografske udruge i ZAPRAF-a, zbog nedostataka Zakona iz 2021. godine, a posebice uslijed uvođenja, iz njihovog

¹⁸² MAKK 2021., *op. cit.* u bilj. 70.

¹⁸³ Službena stranica HDU, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁸⁴ MAKK 2021., *op. cit.* u bilj. 70.

¹⁸⁵ HDU i ZAPRAF podnijeli prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona o autorskom pravu, <https://informativator.hr/vijesti/hdu-i-zapraf-podnijeli-prijedlog-za-ocjenu-ustavnosti-zakona-o-autorskom-pravu> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹⁸⁶ Novi Zakon o autorskom pravu u glazbenoj industriji podijelio je pravne stručnjake i glazbenike. O čemu se zapravo radi?, <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/novi-zakon-o-autorskom-pravu-u-glazbenoj-industriji-podijelio-je-pravne-strucnjake-i-glazbenike-o-cemu-se-zapravo-radi-20220213> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹⁸⁷ Službena stranica HDU, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁸⁸ MAKK 2021., *op. cit.* u bilj. 70.

viđenja, „retroaktivne revizije ugovora o iskorištavanju glazbenih izvedaba umjetnika izvođača sklopljenih prije stupanja na snagu novog Zakona“ 4. siječnja 2022. godine predali su prijedlog za ocjenu ustavnosti novog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima. Također, smatraju da će se uskoro pojaviti tisuće pojedinačnih sudskih postupaka upravo zbog činjenice da se diskografima zakonski oduzimaju već stečena prava koja se uredno izvršavaju dugi niz godina te do sada nikada nisu dovedena u pitanje.¹⁸⁹ Mišljenja su da je zakonodavac nepotrebno ušao u privatnopravne odnose između proizvođača fonograma i umjetnika izvođača što je suprotno načelu dispozitivnosti, odnosno slobodi uređivanja privatnih odnosa, sukladno Zakonu o obveznim odnosima koji kao jedine iznimke od ovog načela predviđa suprotnost Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim popisima i moralu društva.¹⁹⁰ Sukladno novom Zakonu propisana je mogućnost izmjene ugovora od strane izvođača u slučaju nepošteno niske naknade te mogućnost rješavanja sporova pred Vijećem stručnjaka kao alternativna metoda rješavanja sporova.¹⁹¹ Udruge proizvođača fonograma smatraju da nije bilo potrebno uvesti i reviziju postojećih ugovora jer je prethodno navedenim odredbama omogućena zaštita prava izvođača sukladno Direktivi 2019/790.¹⁹²

Rok od 3 godine dan proizvođačima fonograma kako bi uskladili ugovore je po mišljenju **udruga izvođača** apsurdan budući da su digitalni servisi u Hrvatskoj dostupni od 2012. godine te su proizvođači fonograma imali dovoljno vremena kako bi usvojili anekse ugovora kojima bi uredili prava izvođača stečena distribucijom putem digitalnih servisa te smatraju nelogičnim da u međuvremenu imaju mogućnost neometano raspolagati snimkama za koje nemaju sklopljene ugovore. Smatraju da propisan pokušaj konvalidacije ugovora koji derogira slobodnu volju i individualno pravo izvođača jer mu onemogućava odabir pri načinu korištenja svojih prava stečenih digitalnom distribucijom. Članak 306. ne uvodi retroaktivnu primjenu, jer sukladno njihovom viđenju situacije, Zakon ne dira u komadnu prodaju. Za komadnu prodaju se udruge izvođača slažu da postotci ostanu kao u ugovorima, ali smatraju da se na distribuciju putem digitalnih glazbenih servisa ne mogu proširiti ugovorne odredbe o komadnoj prodaju jer se ovdje radi o sasvim novom načinu distribucije sadržaja pa da ugovori moraju sadržavati odredbe koje se odnose upravo na internetsku distribuciju.

¹⁸⁹ Službena stranica HDU, *op. cit.* u bilj. 1.

¹⁹⁰ Šokec, V.; *op. cit.* u bilj. 73., str. 4.

¹⁹¹ *Ibid.*

¹⁹² Šokec, V.; *op. cit.* u bilj. 73., str. 5.

Zakonodavac je mišljenja da je Zakon u potpunosti implementirao Direktivu 2019/790 i to na transparentan i participativan način uzimajući u obzir stavove suprotstavljenih strana, pokušavajući naći kompromis između njihovih maksimalističkih stavova.¹⁹³ Demantira da se u radi o retroaktivnoj primjeni Zakona već da je člankom 306. stavkom 5. propisano prijelazno razdoblje kako bi se uskladili postojeći ugovori s izmijenjenim odredbama.¹⁹⁴ U objašnjenju ovog članka zakonodavac navodi da je ovo obavezno usklađivanje ugovora važno kako bi se postojeći ugovori prilagodili bitno promijenjenim okolnostima pozivajući se na članak 18. Direktive 2019/790 koji pruža mogućnost državama članicama da slobodno koriste različite mehanizme kako bi proveli načelo primjerene i razmjerne naknade u nacionalnim zakonodavcima sve dok ne ulaze u načelo ugovorne slobode i ravnotežu između prava i interesa stranaka.¹⁹⁵ Upravo ova odredba uspostavlja mehanizam kojim će se zaštititi umjetnike izvođače koji su slabija ugovorna stranka ovih ugovora, pružajući najprije mogućnost strankama ugovora da sporazumno izmjene ugovorne odredbe, a ukoliko to nije moguće postojanjem predmnijeve da će se u nedostatku takvog sporazuma ta prava ostvarivati kolektivno. Time će se omogućiti zaštita prava i onim izvođačima koji nisu dobili opciju revizije postojećih ugovora.¹⁹⁶

Važno je promotriti pitanje da li je članak 306. stavak 5. uveo retroaktivnu reviziju ugovora i sa strane **pravne doktrine**. Pitanje intervencije zakonodavca u ugovorne odnose je posebno bitno jer je člankom 48. stavkom 1. Ustava zajamčeno pravo vlasništva koje proizlazi iz valjano sklopljenih ugovora, a time je zakonodavcu zabranjeno ulaziti u završene ugovorne odnose.¹⁹⁷ Dakle, zakonodavac nije ovlašten retroaktivno intervenirati u ranije završene ugovorne odnose, međutim, Ustavni sud je u Rješenju broj U-I-3685/2015. od 4. travnja 2017. godine zaključio da od završenih i okončanih situacija treba razlikovati situacije u kojima su odnosi i dalje u tijeku te se nastavlja u i u budućnosti.¹⁹⁸ Sukladno pravnoj doktrini i praksi EU, Sud smatra da se u takvoj situaciji radi o

¹⁹³ Donosimo detalje o pobuni protiv novog Zakona o autorskom pravu: Borimo se za slobodu izbora i prava izvođača i diskografa, <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/donosimo-detalje-o-pobuni-protiv-novog-zakona-o-autorskom-pravu-borimo-se-za-slobodu-izbora-i-prava-izvodaca-i-diskografa-foto-20220106> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹⁹⁴ *Ibid.*

¹⁹⁵ Konačni prijedlog zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-07-30/110102/PZE_61.pdf (datum pristupa: 20.10.2022.), str. 239.

¹⁹⁶ *Ibid.*

¹⁹⁷ Dopuštena retroaktivnost na području potrošačkog kreditiranja - strani kreditori bez odobrenja, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/30503> (datum pristupa: 20.10.2022.)

¹⁹⁸ Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3685/2015. i dr. od 4. travnja 2017. i Izdvojeno mišljenje

nepravoj odnosno kvazi-retroaktivnosti. Prema tome, u slučaju kada je ugovor nastao prije nego je Zakon koji intervenira u taj odnos stupio na snagu, ali odnosi nastali njime nisu dovršeni, odnosno kada ugovori, kako to pravni stručnjaci poput dr. sc. Roberta Pečeka nazivaju, imaju produljeno djelovanje „tada se na to djelovanje mogu primijeniti odredbe novog zakonskog režima, ali samo na dio odnosa subjekata koji još nije okončan u trenutku stupanja na snagu novog zakona.“¹⁹⁹ Sukladno navedenom, u prijelaznoj odredbi članka 306. upravo bi se radilo o nepravoj odnosno kvazi-retroaktivnosti.

6. ZAKLJUČAK

Umjetnici izvođači, proizvođači fonograma i autori ne mogu jedno bez drugih. Njihovim zajedničkim radom stvara se glazba te je stoga potrebna njihova međusobna suradnja. Brzim razvojem interneta, dogodila se velika promjena u načinu konzumiranja glazbe od strane potrošača. Dok su se nekada kupovale kazete, CD-i i ploče, danas se većinski glazba sluša putem digitalnih glazbenih servisa. Zarada od ovog načina distribucije glazbe eksponencionalno je porasla, no sagledavajući situaciju u Hrvatskoj, a i Europskoj uniji razvidno je da je mnogo umjetnika izvođača ostalo zakinuto za naknadu koja proizlazi iz izvođačkih prava distribucijom na internetu. Potreba za zaštitom „kreativaca“, izvođača i autora prepoznata je i na nivou Europske unije pa je donesena Direktiva 2019/790 kojoj je jedan od glavnih ciljeva upravo osiguravanje odgovarajuće i razmjerne naknade ovim zaštićenim skupinama. Potreba za takvom regulacijom proizlazi iz činjenice da su izvođači slabija strana pri zaključivanju ugovora s proizvođačima fonograma te je potrebno pronaći odgovarajuće mjere kojima će se omogućiti ravnopravnost stranaka. Državama članicama ostavljen je širok krug mogućnosti kojima se trebaju voditi pri implementaciji navedene Direktive. U Hrvatskoj se implementacija Direktive ostvarila donošenjem novog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima 2021. godine. Zakonodavac je imao težak zadatak jer su se u procesu donošenja Zakona javile dvije strane sa potpuno oprečnim stajalištima. Udruge izvođača, HGU i HUZIP zalagale su se za isključivo obvezatno kolektivno ostvarivanje prava stečenih putem digitalnih glazbenih servisa i potrebu za proglašenjem ovog prava neprenosivim i neodrecivim. S druge strane udruge koje se zalažu za prava proizvođača fonograma, HDU i ZAPRAF zalagale su se za nastavljanje dosadašnjeg načina ostvarivanja ovog

¹⁹⁹ Dopuštena retroaktivnost na području potrošačkog kreditiranja - strani kreditori bez odobrenja, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/30503>, *op. cit.* u bilj. 197.

prava, na individualan način, sklapanjem ugovora između umjetnika izvođača i proizvođača fonograma smatrajući da će se kolektivnim ostvarivanjem prava poboljšati isključivo položaj udruge za kolektivno ostvarivanje prava izvođača. Posebnost Hrvatske, naspram ostalih članica EU je da velik broj umjetnika izvođača nije imao sklopljene ugovore s proizvođačima fonograma koji su obuhvaćali i pravo distribucije na internetu. Neki glavni izvođači uspjeli su se izboriti za tu naknadu, no to ne znači da su to pravo uspjeli ostvariti svi. Prateći izvođači, kao i glavni koji su tek na početku svoje karijere nemaju mogućnost izboriti se za svoja prava već imaju mogućnost ili pristati ili odustati od ugovora koje im nude proizvođači fonograma. Kompromisom na koji se zakonodavac odlučio ni jedna od strana nije u potpunosti zadovoljna. Međutim, zakonodavac je balansirajući stajališta udruge izvođača i udruge proizvođača fonograma pružio prednost ugovornoj slobodi, sporazumu između izvođača i proizvođača fonograma, a tek u slučaju kada nije moguće riješiti odnose između ovih strana sporazumom tada je ostavio mogućnost kolektivnog ostvarivanja prava kako bi zaštitio sve izvođače, pa i one kojima nije ponuđena izmjena ugovora. Stajališta smo da ne postoji rješenje kojim bi zakonodavac zadovoljio obje strane u potpunosti te je ovakvim rješenjem kvalitetno postigao kompromisno rješenje koje je ujedno u skladu s Direktivom 2019/790. Dvojbeno je i pitanje retroaktivnosti, međutim sagledavajući pravnu doktrinu i praksu Ustavnog suda, mišljenja smo da u članku 306. stavku 5. nije riječ o retroaktivnosti već takozvanoj nepravnoj, kvazi-retroaktivnosti koja zakonodavcu dopušta intervenciju u privatnopravne odnose, ali samo u pogledu odnosa koji još nije okončan već i dalje traje, što bi i ovdje bio slučaj. Zaključno, sagledavajući cjelokupno zakonsko rješenje najvažniji zadatak Direktive 2019/790 je postignut. Umjetnicima izvođačima osigurano je ostvarivanje njihovih prava, pružena im je veća zaštita naspram prijašnjeg Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima te se zakonodavstvo prilagodilo brzo razvijajućoj praksi.

7. LITERATURA

ČLANCI:

1. Cox, A.; *DSM Directive and fair remuneration for authors and performers*, 2020.
2. Ćemalović, U.; *Creativity and Ownership: Protection of Rights in Musical Works in the European Union From Digitisation to Artificial Intelligence*, 2020.
3. Doko, L.; *Novi Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima*, Novi Informator, 2021.
4. Dopuštena retroaktivnost na području potrošačkog kreditiranja - strani kreditori bez odobrenja, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/30503> (datum pristupa: 20.10.2022.)
5. HDU i ZAPRAF podnijeli prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona o autorskom pravu, <https://informator.hr/vijesti/hdu-i-zapraf-podnijeli-prijedlog-za-ocjenu-ustavnosti-zakona-o-autorskom-pravu> (datum pristupa: 20.10.2022.)
6. Izvođačka prava na internetu, <https://www.huzip.hr/hr/novosti/izvodacka-prava-na-internetu> (datum pristupa: 20.10.2022.)
7. Majumdar, S.; *Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council: overhaul of European Union's copyright rules: a study*, Emerald Publishing Limited, 2020.
8. Matanovac Vučković, R.; *Economic potential of creative and cultural content in the digital single market – challenges for the future of the copyright law in the european union u: The legal framework for economic competitiveness*, Faculty of Law University of Zagreb, 2017., str. 133.-148.
9. Paramythiotis, Y.; *Fairness in Copyright Contract Law: Remuneration for Authors and Performers Under the Copyright in the Digital Single Market Directive*. u: Synodinou, TE., Jouglex, P., Markou, C., Prastitou-Merdi, T. (eds); *EU Internet Law in the Digital Single Market*, Springer, 2021., str. 77.-95.
10. Shapiro, T.; *Remuneration Provisions in the DSM Copyright Directive and the Audiovisual Industry in the EU: The Eusive Quest for Fairness*, 2021.
11. Šokec, V.; *Primjena novog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima na glazbenu industriju*, IUS-INFO, 2022.

12. The European Copyright Society; *Comment of the European Copyright Society Addressing Selected Aspects of the Implementation of Articles 18 to 22 of the Directive (EU) 2019/790 on Copyright in the Digital Single Market*, 2020.
13. Xalabarder, R.; *The Principle of Appropriate and Proportionate Remuneration for Authors and Performers in Art.18 Copyright in the Digital Single Market Directive*, 2020.

PRAVNI IZVORI:

1. C-351/12 – OSA, Presuda Suda od 27. veljače 2014. OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. protiv Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.
2. Direktiva (EU) 2019/790 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o autorskom prarodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmjeni direktiva 96/9/EZ i 2001/29/EZ, Službeni list Europske unije L 130/92, od 17.5.2019.
3. Direktiva 2006/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva (kodificirana verzija), Službeni list Europske unije L 376/28, od 12.12.2006.
4. Konačni prijedlog zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-07-30/110102/PZE_61.pdf (datum pristupa: 20.10.2022.)
5. Prijedlog zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-11-12/170011/PZE_61.pdf, (datum pristupa: 20.10.2022.)
6. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3685/2015. i dr. od 4. travnja 2017. i Izdvojeno mišljenje
7. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, NN 111/21
8. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, NN 167/2003, 79/2007, 125/2011, 80/2011, 141/2013, 127/2014, 62/2017, 96/2018

OSTALO:

1. 11. tematska sjednica odbora za informiranje, informatizaciju i medije, <https://www.youtube.com/watch?v=xfXcLctqX64>, 2021.
2. AEPO-ARTIS, <https://www.aepo-artis.org/policy/copyright-directive/#info> (datum pristupa: 20.10.2022.)
3. Donosimo detalje o pobuni protiv novog Zakona o autorskom pravu: Borimo se za slobodu izbora i prava izvođača i diskografa, <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/donosimo-detajle-o-pobuni-protiv-novog-zakona-o-autorskom-pravu-borimo-se-za-slobodu-izbora-i-prava-izvodaca-i-diskografa-foto-20220106> (datum pristupa: 20.10.2022.)
4. HDU vs. HGU – Branko Komljenović: Ovim prijedlogom zakona krši se europska pravna stečevina!, <https://mixer.hr/glazba/glazbena-industrija/hdu-vs-hgu-branko-komljenovic-ovim-prijedlogom-zakona-krsi-se-europska-pravna-stecevina-i-ugovorne-zajamcene-slobode/> (datum pristupa: 20.10.2022.)
5. HGU vs. HDU – Nikša Bratoš: Izvođači su godinama zakinuti!, <https://mixer.hr/glazba/glazbena-industrija/hgu-vs-hdu-niksa-bratos-izvodaci-su-godinama-zakinuti/> (datum pristupa: 20.10.2022.)
6. Izvješće o provedenom savjetovanju - Nacrt prijedloga zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=13850> (datum pristupa: 20.10.2022.)
7. KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA, drugo čitanje, 10. saziv Hrvatskoga sabora (22.7.2020.), P.Z.E. br. 61 - predlagateljica: Vlada Republike Hrvatske, <https://www.sabor.hr/hr/konacni-prijedlog-zakona-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima-drugo-citanje-pze-br-61> (datum pristupa: 20.10.2022.)
8. MAKK 2021. – što smo naučili, gdje smo sada i gdje ćemo biti?, <https://glazba.hr/vijesti/vijesti-plus/makk-2021-sto-smo-naucili-gdje-smo-sada-i-gdje-ćemo-biti/> (datum pristupa: 20.10.2022.)
9. Novi Zakon o autorskom pravu u glazbenoj industriji podijelio je pravne stručnjake i glazbenike. O čemu se zapravo radi?, <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/novi-zakon-o-autorskom-pravu-u-glazbenoj-industriji-podijelio-je-pravne-strucnjake-i-glazbenike-o-cemu-se-zapravo-radi-20220213> (datum pristupa: 20.10.2022.)

10. Obrazac Izvješća o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću, 2020.
11. PRIJEDLOG ZAKONA O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA, prvo čitanje, 10. saziv Hrvatskoga sabora (22.7.2020.), P.Z.E. br. 61 - predlagateljica: Vlada Republike Hrvatske, <https://www.sabor.hr/hr/prijedlog-zakona-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima-prvo-citanje-pze-br-61-predlagateljica-vlada> (datum pristupa: 20.10.2022.)
12. Službena stranica Hrvatske diskografske udruge, <https://hdu.hr/category/novosti/> (datum pristupa: 20.10.2022.)
13. Službena stranica Hrvatske glazbene unije, <https://www.hgu.hr/vijesti> (datum pristupa: 20.10.2022.)
14. Službena stranica Hrvatske udruge za zaštitu izvođačkih prava, <https://www.huzip.hr/> (datum pristupa: 20.10.2022.)
15. Službena stranica Udruge za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava, <https://zapraf.hr/hr/> (datum pristupa: 20.10.2022.)
16. Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta: – preispitivanje na sredini provedbenog razdoblja, https://eur-lex.europa.eu/content/news/digital_market.html?locale=hr (datum pristupa: 20.10.2022.)
17. Zašto Spotify još nije u Hrvatskoj? Izmjena Zakona o autorskim pravima nudi odgovor, <https://www.netokracija.com/zakon-autorska-prava-glazba-streaming-spotify-167316> (datum pristupa: 20.10.2022.)